

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 24

שאל נא את הכהנים תורה

א. ממש מדהים! רחובות ירושלים עשויות מיהלומים, כל הכותלים עשויות מיהלומים, ויש יהלומים בכל סביבות העיר במשך 12x18 קילומטר, והכל חינם. כל הסביבה מוארת מהאבני הכדכד (ישעיה נד, יב וילקוט ישעיה תעח). חזרתי הביתה עם קצת סחרחורת ונפל לי האוכל (שהיה מוכשר לקבל טומאה) על הריצפה, וזה היה תיכף אחרי שילדת שטפה את הריצפה, אני לא בטוח אם המים שהשתמשו בהם לשטוף את הריצפה (שנטמאו בהזת היולדת את הדלי) היו ראויים לשתיית כלב (ע' רמב"ם טומ"א פ"ב ה"ד) מכיון שהיה בו מעט סבון, אני גם לא בטוח אם הריצפה עדיין היתה רטובה כשהאוכל (וגם הנעלים שלי) נגעו ברצפה, האם האוכל טמא מספק? והאם אני צריך לטבול את נעלי? (ע' ירושלמי תרומות פ"ג ה"א, וטהרות פ"ו מ"ד, ופ"ד מ"ט)

ב. הייתי בדרכי לירושלים, ביד אחד אחזתי בקופסת הפיאה שלי, וביד השני סנדוויץ', בעודי בדרכי שמעתי פסק מהסנהדרין שכל הפיאות ממקסיקו יש להם דין תקרובת עבודה זרה. יש לי מעט שערות ממקסיקו שעירבו לי בפיאה, האם הסנדוויץ' שלי נטמא? (ע' רמב"ם אבות הטומאה פ"ו ה"ז) [שאלה זו אינה קשורה לשיעור מהודו וכל אחד יעשה עפ"י רבן]

ג. היה לי אשכול של ענבים שרציתי לעשות ממנו יין, טמא נגע בחלק העץ של האשכול, האם הענבים נטמאו? (ע' סוכה יג, ב)

ד. בגדים שאינם צנועים, האם מקבלים טומאה? (ע' כלים פכ"ח מ"ט)

ה. היה לי חלה שחמאת בוטנים טמא בשיעור חצי כביצה נגע בצד אחד של החלה, וחצי כביצה של ממרח ג'לי טמא נגע בצד השני, האם החלה נטמאה? (ע' טהרות פ"א מ"ה ורמב"ם טומאת אוכלין פ"ו ה"ז)

הלכתא למשיחא

למדנו שבוע שעבר שמן התורה, בכדי שכלי עץ יהיה ראוי לקבל טומאה צריך שיהיה לו בית קיבול. אבל מדרבנן ישנם ב' סוגי כלי עץ שמקבלים טומאה אפילו בלי בית קיבול. א. אם הכלי משמש את האדם וגם משמש את משמשי האדם הוא מקבל טומאה. למשל שלחן (או סטנדר) משמשים את האדם כי מניחים עליהם אוכלים בשביל האדם. בנוסף לזה הם גם משמשים את משמשי אדם כי מניחים עליהם גם כלים שהאדם משתמש בהם כמו כוס וצלחת וכדומה. ב. אם אינו משמש אדם, רק משמשי אדם, בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה.

יש מחלוקת יסודי היך לפרש בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה. הרמב"ד (עדות פ"ג מ"ט וכפי שהסביר החזו"א כ"ב), מפרש שהוא תמיד ביחד עם כלי אחר שמקבל טומאה, ונטפל לו. למשל כיסוי קופסא קטנה של תכשיטים, אפי' כשהתכשיטים לא נמצאים בקופסא, משאירים המכסה על הקופסא שלא יתלכלך, אזי אע"פ שהמכסה הוא פשוטי כלי עץ, הרי זה נהיה כחלק מהכלי ומקבל טומאה. אמנם אם הכלי הוא של פלסטיק שאינו מקבל טומאה, גם המכסה לא יקבל טומאה, כיון שאין הטומאה מצד עצמו רק ממה שהוא נטפל לכלי. וכתב החזו"א דמסתבר דדוקא כשהמכסה על הכלי הוא מקבל טומאה, אבל לא כשהוא בפני עצמו. סולם עץ או מקל הליכה רק משמשים את האדם ולא את המשמשי אדם וע"כ אין מקבלים טומאה. צורת עץ שמשמשים בו היוצרים לעשות כלים הוא רק משמשי כלים ולא משמשי אדם וע"כ ג"כ אין מקבל טומאה. אמנם דעת הגר"א (פ"ז מ"ז ופ"ב מ"א) מפרש שהכלי תמיד בשימוש, למשל כשיש דברים בקופסא אז זה נקרא בשעת מלאכה, וכשאין דברים בקופסא או שהמכסה לא נמצא על הקופסא, ושמים דברים על המכסה, זה נקרא שלא בשעת מלאכה. עוד דוגמא עמוד עץ המיועד להנחת כוסות באמצע השתיה ולהשאיר לאחר השתיה, אז באמצע השתיה נקרא בשעת מלאכה, ולאחר השתיה נקרא שלא בשעת מלאכה. לדעת הגר"א אפי' העמוד מיועד לכוסות פלסטיק, מקבל טומאה, כיון דטומאתו מצד עצמו לא משום שנטפל לדבר אחר.

לדעת התוס' (מנחות צ"ב), יש אופן שלישי שמקבל טומאה מדרבנן, בכלי רחב, גם אם אינו משמש משמשי אדם אלא רק את האדם בעצמו, כגון קרש שחותכים עליו, שאפשר לשים אוכל עליו, זה מקבל טומאה מדרבנן² כי זה דומה לבית קיבול. סולם³ או מקל של זקנים מכיון שמשמש רק את האדם אינו מקבל טומאה כלל, וכן דפוס עץ שעושים כלים עליו אינו מקבל טומאה כיון שמשמש רק תשמישי האדם, (ע' כ"ז ברמב"ם פ"ד ה"א).

¹ ודעת כמה ראשונים דשלחן טמאה מן התורה, (והדרשא בתוי"כ לאו אסמכתא), ודעת הגר"א (א"ר פ"ב מ"א) דטמא מה"ת דגדר כלי קיבול היינו שעשוי לקבל אע"פ שאין לו מחיצות, ודוקא כלי חרס צריך תוך, ושולחן של זכוכית טהור דדינו כחרס דבעי תוך (שם פ"ל מ"א). ובשו"ע או"ח סי' תרכ"ט סי"ז הביא דעת הראשונים דשולחן מקבל טומאה רק מדרבנן.

² לכאורה גם הרמב"ם מודה כאן דלפעמים מניחים על זה הסכין, דהא ארובות של נחתומים כתב התפא"י דהוי משמש אדם וכלים ביחד, אע"ג דעקרו נעשה לערוך עליה.

³ וי"א דוקא כשהשליבות על גבי ירכותיו, אבל אם הירכות מנוקבות, הוי בית קיבול העשוי למלאות דלדעת הרמב"ם אפשר דטמא, ע' או"ח סי' תרמ"ט סי"ז ובבהגר"א שם.

סתם קרש עץ (אפי' משתמש לחתוך עליו) אינו מקבל טומאה עד שלכה"פ יצבע אותם, דדוקא כלים מקבלים טומאה, אבל ע"י צבע מועיל שיש לו צורת כלי לדעת הרמב"ם (כלים פט"ו מ"ב) או שהצבע מראה שנתיחד לתועלת אותו תשמיש, ואינו חד פעמי, (ראב"ד שם).

מכיון שטומאה בזכוכית הוא רק מדרבנן, אין טומאה דרבנן בפשוטי כלי זכוכית, וע"כ שלחן זכוכית אינה מקבלת טומאה (כלים פ"ל מ"א). שלחן של עץ שמכוסה בזכוכית אינו מקבל טומאה כי השימוש נעשה בזכוכית ולא בעץ (פכ"ב מ"א וחגיגה כו,ב). ה"ה בדף של עץ שחוחכים עליה את החלה, אם זהו רק עץ, מקבל טומאה לדעת התוס' כיון שרחב, אבל אם יש לו כיסוי זכוכית אינו מקבל טומאה.

עור דומה לעץ בהלכותיו, אם יש לו בית קיבול, כמו תיק תפילין או ארנק, מקבל טומאה מן התורה, אבל תיק עור שאינו סגור מכל הצדדים ולא נעשה לקבל את הכלי, אלא כורכים עור לשמור את הכלי, אז יש לו דין של פשוטי כלי עור שאם משתמשים בו כל הזמן⁵ כמו כיסוי פלאפון אז הוא מקבל טומאה מדרבנן, אבל אם אינו משומש בכל עת כגון שמוציא את הפלאפון בעת השימוש⁶ אז אינו מקבל טומאה (עי' פט"ז מ"ח).

מפת שלחן שנעשה מעור מקבל טומאה מדרבנן כמו ששלחן מקבל טומאה (רמב"ם פ"א ה"י). בגדי עור מקבלים טומאה מן התורה או משום שמשמר את גוף האדם ונקרא 'מטלטל מלא' (חזו"א ה,ג,כא,ז) או שבגדים אינם צריכים להיות 'מקבל' (שם כח,א).

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. איזה מראה! כל העולם כולו, כולל הגויים הנשארים ממלחמת גוג ומגוג באים לחוג חג הסוכות בירושלים (זכריה יד,טז). גוי אחד הביא לי כפפות עבות להגן על הידים שלא יסרטו כשאני בונה הסוכה ושם את הסכך. האם הם מקבלים טומאה? (ע' כלים פט"ז מ"ו ופכ"ד מט"ו)

תשובה: המשנה (כלים פט"ז מ"ו) לדעת הרמב"ם אומרת שכפפה שתכליתה לשמור על הידים מפציעה בקוצים וכדומה מקבלת טומאה, הגמ' (מעילה יח) ג"כ אומרת שחתיכת בגד או עור שנחתך לתועלת זו ג"כ מקבלת טומאה. אמנם בניגוד לכך המשנה פכ"ו מ"ג ופכ"ד מט"ו אומרת שאין מקבל טומאה. בישוב הסתירה כותב הרמב"ם (כפי ביאור החזו"א כלים ל' יג,יד) שאם תכלית הכפפה היא לשמור על האדם זה חשוב בגד, אבל אם רק נעשה כדי שישאר נקי אין זה חשוב בגד וחשוב פשוטי כלי עור שטהור מן התורה, ואם יש לו צורת כלי, טמא מדרבנן. הכוונה בצורת כלי הוא שצורתו נעשה בדיוק לצורך התשמיש שאתה צריך ממנו, ואינו חד פעמי אלא נשמר לתשמיש בפעם הבאה, לאפוקי סתם חתיכת עור שאתה מניח על ידך. ועכ"פ לדינא אם הכפפה מתאים לידך 'כמו כפפה' זה מקבל טומאה.

ב. סל מעץ שמניחים הפוך לשמור את האוכל האם הוא מקבל טומאה? (ע' פט"ז מ"ה)

תשובה: לדעת הרע"ב זה מקבל טומאה. זה חידוש גדול כי גם אם נחשב עשוי לקבלה אבל אינו מטלטל מלא. במשנת טהרות מצדד שהוא רק מדרבנן. לרמב"ם יש פי' שונה במשנה שם, ויתכן שהוא סובר שזה טהור אפילו מדרבנן.

ג. השאלתי לחבר שלי שהיה טמא (אב הטומאה) הלולב שלי, והחזיר לי. אח"כ לקחתי את הלולב עם האתרוג, והאתרוג נגע ב'קוישעקל', האם האתרוג נטמא? האם 'קוישעקל' כלי עץ?

תשובה: כן, כל מה שגודל מן הקרקע שאתה עושה לכלי הוא בכלל כלי עץ (רמב"ם כלים פ"א ה"ג). מה שהוא פתוח מלמטה אינו מחסר בחשיבות בית קיבול כי הוא עדיין ראוי לקבלת הדסים וערבות (עי' כלים פכ"ב מ"י).

ד. יולדת טאטאה את הרצפה במטאטה של עץ, האם אני צריך לטבול המטאטה?

תשובה: אם סוג המטאטה הוא שהמקל נכנס לחור בחלק התחתון, א"כ הוא מקבל טומאה כי החור הוא בית קיבול (כמו חצים נקיבות סוכה יב,ב) והמקל חשוב יד לכלי.

ה. האם מטריה מקבלת טומאה? (ע' כלים פט"ז מ"ז)

תשובה: המשנה אומרת שגנוגנית העני טהור, והגר"א פי' שמדובר על מעין מטריה להגן מפני השמש. המטריה המדוברת במשנה עשויה מעור ואינה מקבלת טומאה כי אין לה בית קיבול. המטריות שלנו אמנם עשויות ממין שאינו מקבל טומאה אבל המקל הוא בדרך כלל ממתכת (בדרך כלל הוא מאלומיניום שיש צד שמקבל טומאה) והוא מעמיד את המטריה, ובמעמיד כבר הזכרנו כמה פעמים שיש מחלוקת אם הולכים בתר המעמיד או בתר עיקר הכלי.

⁴ כן הוא לדעת הרמב"ם והגר"א, והחזו"א (כא,ח) ביאר דיש לו דין מקבלים כיון דנעשה להגנת הכלי חשיב מטלטל מלא, וא"צ שיהא משמש בשעת מלאכה, והנידון אם הוא כלי הוא אם חשיב כלי בפני"ע או נטפל לכלי אחר. ובמשנה אחרונה נקט דאם נעשה רק להגן על הכלי לא חשיב כלי קיבול, אפי' אם סגור לגמרי. ולענין מה דאיתא במשנה דאם נותנו מן הצד אינו טהור, הרמב"ם השמיטו, עי' משנ"א דאפשר דלא קיימ"ל כן.

⁵ דעת התוס' שבת סג: דעור רך לעולם חשיב כלי קיבול כיון שראוי לקפל, ועי' רע"א פכ"ו מ"ב שהקשה על תוס', ועי' תפא"י שם, וחזו"א (ה,ג) כתב דתוס' מייירי דדוקא בה"ע על ה'.

⁶ עי' משנה אחרונה שתמה דסכין לעולם מוציאין לפני ההשתמשות, ועי' לשון הראב"ד בתו"כ שמיני פי"ח ה"יו, וז"ל עוד נראה לי כי התיק הוא קבוע מן החיפוי, כי התיק אפי' בשעה שמוליכין עמו על ירכו מוליכין עם התיק, כמו הסייף והסכין והפגיון, ולפיכך הרי הם ככלים עצמם, אבל חיפויי הכלים אינו כל שעה עמהם שבשבעה שאוחזין בידו מסיר את חפויין.